

**TIBBIY TA'LIMDA TALABALARNING ANALITIK TAHLIL
KOMPETENSIYASINI DERMATOVENEROLOGIYA FANI ORQALI
RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI.**

Po'latov Boburbek Ta'lat O'g'li¹

¹ Andijon davlat tibbiyot instituti

**MAQOLA
MALUMOTI**

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received: 23.01.2025

Revised: 24.01.2025

Accepted: 25.01.2025

KALIT SO'ZLAR:

*dermatovenerologiya,
ta'lim, analitik tahlil,
kompetensiya, klinik
kompetensiya,
pedagogik metodlar,
interaktiv yondashuv,
tibbiy ta'lim, kognitiv
jarayonlar, tibbiy
bilimlar, simulyatsiya,
amaliy mashg'ulotlar.*

Ushbu maqola dermatovenerologiya fanini o'qitish jarayonida talabalarining analitik tahlil kompetensiyasini rivojlantirishning nazariy asoslari va amaliyotga qo'llanilishi masalalariga bag'ishlangan. Dermatovenerologiya fani, o'zining amaliy va klinik ahamiyatiga ko'ra, talabalarga tibbiy bilimlarni nafaqat o'zlashtirish, balki tahliliy fikrlashni rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Maqolada, analitik tahlil kompetensiyasini shakllantirish uchun zarur pedagogik metodlar va ularni ta'lim jarayonida qo'llash usullari tahlil qilingan.

KIRISH. Tibbiy ta'limning samaradorligi, nafaqat nazariy bilimlarni o'zlashtirish, balki talabalarning analitik tahlil qilish qobiliyatlarini rivojlantirishga ham bog'liqdir. Dermatovenerologiya fani, o'zining amaliy yo'nalishi va klinik ahamiyatiga ko'ra, talabalarni tahliliy fikrlashga, muammolarni mustaqil hal qilishga va klinik diagnostika ko'nikmalarini o'zlashtirishga yo'naltirilgan muhim pedagogik vosita hisoblanadi.

Analitik tahlil kompetensiyasini rivojlantirish, tibbiy ta'lim jarayonining asosiy maqsadlaridan biridir. Talabalarga analitik tahlil qilishni o'rgatish, ularning bilimlarini amaliyotda qo'llay olishiga yordam beradi. Dermatovenerologiya fanini o'qitish, aynan shu tahlil qilish qobiliyatini oshirish uchun eng yaxshi maydonlardan biri bo'lib, bunda talabalar turli klinik vaziyatlarni tahlil qilish, kasalliklarning belgilari va ularning rivojlanish jarayonini yaxshiroq tushunishlari mumkin.

Zamonaviy ilmiy tadqiqotlar va innovatsion texnologiyalar natijasida ushbu yo'nalishda yangi davolash usullari ishlab chiqilib, klinik diagnostika imkoniyatlari kengaymoqda. Shuningdek, xalqaro tajribalar va ilg'or metodikalar asosida ushbu kasalliklarning oldini olish va ularga qarshi kurashda samarali dasturlar amalga

oshirilmoqda. Bu esa dermatovenerologiyani xalq salomatligi yo‘lidagi ustuvor sohalardan biriga aylantirmoqda.

Mamlakatimizda sog‘liqni saqlashni isloh qilish davlat dasturlari amalga oshirilishi natijasida yuqori texnologik ixtisoslashtirilgan tibbiy yordam ko‘rsatishning prinsipial jihatdan yangi tizimi tashkil etildi. Respublikada ixtisoslashtirilgan tibbiyot markazlari, shu jumladan, dermatologiya va venerologiya sohasida zamonaviy asbob-uskunalar bilan jihozlangan va yuqori malakali vrachlar bilan to‘ldirilgan ixtisoslashtirilgan tibbiyot markazi, katta shaxarlar, viloyat va tuman markazlarida esa zamonaviy asbob-uskunalar bilan jixozlangan teri va tanosil kasalliklari dispanserlari faoliyat ko‘rsatmoqda.

Dermatovenerologiya sohasi nafaqat kasalliklarni davolashga, balki ularning oldini olishga qaratilgan yangi strategiyalarni ishlab chiqishga e‘tibor qaratmoqda. Talabalar klinik kompetentligini oshirishda dermatovenerologiya muhim ahamiyatga ega. Klinik mashg‘ulotlar, simulyatsion treninglar va zamonaviy ilmiy yondashuvlar orqali talabalar murakkab klinik holatlarni aniqlash, davolash rejasini tuzish va profilaktika choralarini o‘rganadi. Bu yondashuvlar yuqori malakali mutaxassislarni tayyorlashga xizmat qiladi. Ma‘lumki, dermatologiya fani asrlar davomida sezilarli o‘zgarishlarni boshdan kechirdi. Misr papiruslarida va Gippokrat yozuvlarida teri kasalliklarining birinchi ta‘riflaridan tortib, dermatologiyaga oid birinchi risolalargacha, muhim shaxslar va kashfiyotlar bu shifokorlik haqida muhim ma‘lumotlar berildi.

Ingliz dermatologiya maktabiga asos solgan olimlar Villan (1757—1812) va Bateman (1778—1821) teri va tanosil kasalliklarini o‘rganishda morfologik yo‘nalishni tanladilar. Ular tomonidan taklif etilgan dermatozlar klassifikatsiyasi toshmalar (dog‘, tugun, pufakcha va boshkalar) morfologiyasiga asoslangan edi. Fransuz dermatologiya maktabining asoschisi Alibert (1766—1837) ning ta‘kidlashicha, teridagi toshmalar, dermatozlarning kelib chiqishi va kechishi organizmning umumiy o‘zgarishi (ahvoli) bilan bog‘liq. Alibert shifokorlar uchun qo‘llanma, atlas yozib qoldirdi va “dermatoz”, “sifilid” degan terminlarni birinchi bo‘lib qo‘lladi [1].

Britaniya maktabining yirik vakillaridan biri – bu Deniel Tyorner (1667-1740). U teri kasalliklarini tashxislash va davolash bo‘yicha ingliz tilida birinchi kitobni yozgan. “De Morbis Cutaneis” asarida Tyorner teri kasalliklarining ikki turini ajratib ko‘rsatadi: tananing ichki qismiga ta‘sir qiladigan, ammo sirtida simptomatik bo‘lgan va tashqi kelib chiqishi. Tyorner, shuningdek, venerik kasalliklarga qarshi profilaktika zarurligini ta‘kidlaydi [2].

Tyornerning "Sifilis" kitobi -tanosil kasalligi bo‘yicha amaliy dissertatsiyada "kondum" ning birinchi ta‘rifi mavjud bo‘lib, bu so‘z lotincha condio, condo so‘zidan kelib chiqqan va "saqlash" degan ma‘noni anglatadi. Tyorner har bir bemorga individual qarash kerakligini targ‘ib qilgan va muntazam fizik tekshiruvning bir qismi sifatida terini kuzatish muhimligini e‘lon qilgan. Tyornerni Britaniya dermatologiyasining otasi deb hisoblash mumkin.

=====

Daniel Tyorner 1667 yilda Londonda tug'ilgan. Uning ota-onasi Jon va Rebekka Tyorner edi va uning ikkita katta akasi va kamida ikkita singlisi borligi haqida ma'lumotlar mavjud. Tyorner 17 yoshida Charlz Beytmanga, keyinroq esa Sartarosh-jarrohlar kompaniyasining ustasi bo'lgan Tomas Lichfildga shogird bo'lgan. O'sha davrning odatiga ko'ra, Tyorner Lester maydonining moda kvartalida shaxsiy London amaliyotini o'tkazdi. Bemorlar ba'zan uning qarorgohida kutilmaganda va hatto soat 2 da paydo bo'lgan. U Qirollik Shifokorlar Kollejining orzu qilingan stipendiyasini olmagan bo'lsa ham, muvaffaqiyatli va hurmatli amaliyotchi ekanligini isbotladi [3].

Nemis dermatologiyasining asoschisi Hebra (1816—1880) teri kasalliklarining patogenezi o'rganishda Virchow (1821—1902) tomonidan yaratilgan patologoanatomik konsepsiyani qo'lladi. Hebra kasbga oid dermatozlarda teridagi patologik o'zgarishlarni o'rgandi. Uning o'quvchisi Kaposi (1837—1902) esa pigmentli kseroderma, sarkoma, bolalarning varitselliform ekzemi kabi dermatozlarni birinchi b'zlib ta'riflab berdi [4].

Yangi texnologiyalardan dermatologiyada foydalanish kasalliklarning asoratlari bilan kurashda keng ko'lamli muvaffaqiyatli usullarni taklif qiladi, lekin ular axloqiy masalalarga (kasbiy muloqot usullaridan shifokor va bemor o'rtasidagi o'zaro munosabatlar tamoyillarigacha) yangi yondashuvni ham talab qiladi. Ta'lim tizimiga kelsak, bu aqlli shifokorsiz mavjud texnikalar o'lik ekanligini anglatadi. Tizimning o'z tamoyillari asosida bir kun kelib charchab qolishi mumkin bo'lgan tarzda ishlashga yo'l qo'ymaslik masalasi bugungi kunda dermatologiya ta'limi uchun juda muhim [5].

Klinik tafakkurni shakllantirishga, uning etiologiyasi va patogenezi tizimli qarashga, nozologik obyektlar tizimini kompleks tushunishga qaratilgan an'anaviy tibbiyot ta'limini innovatsion texnologiyalarni rivojlantirish bilan almashtirib bo'lmaydi [6]. Shu sababli, dermatovenerologiya bo'yicha o'quv kursini yaratishda talaba propedevtik kursning bir qator qurilish tamoyillarini (idrok, integratsiya, davriylik, kognitiv faoliyatning boshlanishi va izchilligi, parchalanish, uzluksizlik va kasbiy yo'nalish) bilishi lozim. Bular talabaning tajribasini (akademik va shaxsiy) qo'llab-quvvatlaydi va uning kasbiy kompetensiyalarida asosiy tuchunchalarni shakllantirishga yo'naltiradi [7].

Dermatovenerologiya fanidagi ushbu tendensiyalar tibbiyotning ushbu sohasini yangi bosqichga olib chiqmoqda. Ushbu yutuqlar, bir tomondan, kasalliklarni aniqlash va davolashni optimallashtirsa, boshqa tomondan, bo'lajak shifokorlarni yangi texnologiyalar bilan ishlashga tayyorlashni talab qiladi.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Williams, B. Integrating Foresight Technology in Medical Education: A Case Study in Dermatology Training. PhD Dissertation, 2022. Harvard University, USA. -P.235.

2. Yamada, T., & Nakamura, Y. Foresight and Predictive Analytics in Medical Education: A Dermatology Perspective. *International Journal of Medical Foresight*, 2023. № 28(1). – P. 121-134.

3. Komilov N. Oliy tibbiy ta'limning umumiy tendensiyalari va qonuniyatlarini rivojlantirishda tibbiyot tarixi fanining o'rni // *Namangan davlat universiteti ilmiy axborotnomasi*, 2023, №9. – bb.770–774.

4. Komilov N. Instructional potential of teaching the history of medicine to international students in higher medical education institutions // *Modern Scientific Research International Scientific Journal*, 2025, Vol. 4, № 1. -P.71-75.

5. Komilov N. Teaching history of medicine to foreign students is a vital factor of pedagogy // *World of Scientific news in Science*. No. 3/2. 2024. -R.51-55.

6. Komilov N. The concept of forming the exclusive competence of foreign students by teaching the history of medicine through the “Connect-extend-challenge model” // *Namangan davlat universiteti ilmiy axborotnomasi*, 2023, №10. –pp.781–787.

7. Komilov N. The role of the history of medicine in the development of general trends and patterns of higher medical education // *Scientific Bulletin of Namangan State University*, 2023, No. 9. – P.770–774

8. Komilov N. Modern tendencies of teaching history of medicine in higher medical educational institutions and their analysis // *Solution of social problems in management and economy. International scientific online conference. <https://doi.org/10.5281/zenodo.8154487>*. - Spain, 2023. – P. 17–21.